

Messadi per la radunanza communal Surses digls 26 da zarcladour 2023

Stimadas votantas, stimos votants

La suprastanza communal Az sottametta rapport e proposta davart las suandontas tractandas:

Tractanda 2

Chint annual 2022

Igl chint annual 2022 sa preschainta danovamaintg fitg positiv. Per chel muteiv ins ò pudia repassar contribuziuns d'investiziun da CHF 400'000.00. Scu gio igls dus onns passos, vign duvrada puspe ena part digl surple per la prefinanziaziun da 2 miu. francs per igl project "renovaziun totala u construcziun nova dalla tgesa da scola primara" a Savognin. Chegl cun resalva dall'approvaziun antras la radunanza communal. Pinavant on contribuia agl bung resultat la prelevaziun unica or dalla finanziaziun speziala da CHF 404'060.00 pertutgont la liquidaziun dallas ovras dalla migliuraziun Riom-Parsonz scu er igl retgav dall'indemnisaziun dalla scadenza da concessiun da CHF 2'607'085.00. Tar las taglias generalas digl sectour dallas finanzas ins ò pudia nudar antradas supplementaras da CHF 197'549.00 an cumparaziun cun igl onn precedent e da CHF 781'084.00 cumparaglea cun igl preventiv. Tar las taglias spezialas èn las antradas CHF 297'259.00 pi otas tg'igl onn precedent e CHF 1'285'793.00 pi otas tgi budgetadas. Chegl è d'attribueir surtot alla taglia sen igl gudogn antras la vendita da bagnis immobigliars e sen la taglia da midada da mang.

Igl chint annual 2022 sera - siva da cudischier la proposta menziunada - cun en surple digl retgav da CHF 3'903'071.00.

Igl cumegn ò fatg investiziuns nettas da CHF 6'878'446.00. Cun ena somma d'autofinanziaziun da CHF 7'634'343.00 resulta en surple da finanziaziun da CHF 755'897.00. Chegl vot deir tgi las investiziuns nettas on pudia neir finantzgeidas chest onn cumplettamaintg digl cash flow realiso.

La bilantscha sera da tottas dus varts cun CHF 89'042'409.00. Igls meds liquids èn s'augmentos per CHF 22'929.00 e montan igls 31-12-2022 a CHF 5'350'305.00. Igls impegns finansials a lunga scadenza èn s'augmentos igl onn 2022 per CHF 388'000.00 ed identifitgeschan igls 31-12-2022 en effectiv da CHF 422'000.00.

Per incumbensa dalla cumischung da gestiun è igl noss chint annual nia examinò scu igls onns precedents digl post da revisiun extern Curia SA a Coira e nia catto per bung.

Detagls ins catta ainten l'aggiunta agl messadi tgi cuntigna ena resumaziun dalla bilantscha per igls 31-12-2022 scu er igl chint economic ed igl chint d'investiziuns 2022 ed ulteriouras infurmaziuns. D'observar èn er igls rapports digl post da revisiun extern e dalla cumischung da gestiun.

Igl chint annual 2022 detaglea cun aggiunta è da catter sen la nossa pagina d'internet.

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza e la cumischung da gestiun proponan alla radunanza communal (sa basond agl rapport digl post da revisiun extern) da

- metter CHF 2'000'000.00 ainten la prefinanziaziun (capital agen) digl project "renovaziun totala u construcziun nova dalla tgesa da scola primara a Savognin"; e da
- approvar igl rendachint 2022, tgi cumpeglia la bilantscha, igl chint economic, igl chint d'investiziun, igl chint dalla circulaziun digls daners e l'aggiunta.

Rendachint davart projects d'investiziun conclusias igl 2022: infurmaziun

La suprastanza communal rapporta digls projects d'investiziun conclusias igl onn da gestiun 2022.

a) Project d'investiziun «Sanaziun reservuar Sur»

La radunanza da cumegn digls 14-12-2020 è approvo en credit brut da CHF 1'340'000.00 (incl. TPV) per la sanaziun digl reservuar Sur. Cun igl project planiso è savia neir realiso igl conduct d'affluenza digl reservuar vischnanca, tenor igl messadi digls 14-12-2020.

Igls costs totals montan tenor igl chint final a CHF 843'088.00. Igl credit approvo è nia sotpasso per radond 37.1 % resp. CHF 496'912.00. Igl project è er gia previa da construeir e sanar las tschaffadas d'ava cun tgombras d'ava. Essend tg'igl Uffezi per la nateira ed igl ambiaint GR è pretendia per chella lavour en concept, ins è stuia suspender las lavours. Ellas vignan realisadas pi tard, an connex cun igl nov project d'investiziun "equipaziun Alp Flex". Igls costs d'investiziun per las lavours tgi èn neidas exequeidas effectivamaintg èn stos radond CHF 180'000.00 pi bass tgi budgeto.

b) Project d'investiziun «Sanaziun reservuar Balandegn Salouf»

Per la sanaziun digl reservuar Balandegn Salouf è la radunanza communal digls 07-12-2021 approvo en credit brut da CHF 280'000.00 (incl. TPV). Cun igl project planiso on savia neir realisadas las tgombras d'ava scu er las tschaffadas da funtanga ed igls conducts, tenor igl messadi digls 07-12-2021.

Igls costs totals montan tenor igl chint final a CHF 336'847.00. Igl credit approvo è nia surpasso per 20.3 % resp. CHF 56'847.00. Cun reelaborar igl project ègl nia constato tgi dus tschaffadas da funtanga on stuia neir sanadas supplementarmaintg, chegl tgi era betg previa.

c) Project d'investiziun «Sanaziun veia naziunala e passape Rona (etappa Mulegn)»

Per la sanaziun dalla veia naziunala e digl passape è la radunanza communal digls 07-12-2021 approvo en credit brut da CHF 290'000.00 (incl. TPV). Igl project è savia neir realiso tenor igl messadi digls 07-12-2021, sainza ulteriouras preteisas.

Igls costs totals montan tenor chint final a CHF 219'248.00. Igl credit lubia è nia sotpasso per radond 24.4% resp. CHF 70'752.00. Ins è savia star sot igls costs previas cun optimar igl project an divers puncts.

d) Project d'investiziun «Pumptrack, Savognin»

Per construeir igl pumptrack a Savognin è la radunanza communal digls 10-05-2021 approvo en credit brut da CHF 350'000.00 (incl. TPV). Igl project «Pumptrack, Savognin» è savia neir realiso tenor igl messadi digls 10-05-2021. Ultra digl project preschento aint igl messadi digls 10-05-2021 è neida construeida ena sosta per proteger cunter l'ora (suglegl, plievgia, vent). L'Uniun pumptrack Surses è surpiglia la gronda part da chels costs ed è er presto atgnas prestaziuns considerablas.

Igls costs totals bruts montan tenor chint final a CHF 361'345.00. Igl credit lubia è nia surpasso per 3.2 % resp. CHF 11'345.00.

e) Project d'investiziun «Sanaziun Veia Del a Salouf»

Per la sanaziun dalla Veia Del a Salouf è la radunanza communal digls 07-12-2021 approvo en credit brut da CHF 653'000.00 (incl. TPV). Cun igl project è savia neir renovada la veia incl. igls conducts d'ovra, tenor igl messadi digls 07-12-2021.

Igls costs totals montan tenor igl chint final a CHF 625'623.00. Igl credit lubia è nia sotpasso per radond 4.2 % resp. CHF 27'377.00. Ins è savia star sot igls costs previas cun optimar igl project an divers puncts.

f) Project d'investiziun «Parc Ela Trek - Tgesa da Set»

Per igl project «Parc Ela Trek, Tgesa da Set» ò la radunanza communal digls 30-08-2021 approvo en credit brut da CHF 760'000.00 (incl. TPV). Igl project ò savia neir realiso tenor igl messadi digls 30-08-2021.

Igls costs totals montan tenor igl chint final a CHF 856'616.00. Igl credit lubia è nia surpasso per radond 12.7 % resp. CHF 96'616.00. Igl surpassamaint digls costs vign attribua per part alla carascheia e per part a pitschnas adattaziuns digl project.

Tractanda 4

Project d'investiziun «Sanaziun provedimaint d'ava Pro digl Sot a Savognin»: dumonda per credit d'object da CHF 360'000.00

La suprastanza communal recumonda d'approvar la dumonda da credit da CHF 360'000.00 per sanar igl provedimaint d'ava Pro digl Sot (Prodelstot) a Savognin e d'incumbensar la suprastanza communal cun l'execuziun.

Situaziun da partenza

Igls indrezs da funtanga Pro digl Sot 1 e 2 cun la gronda quantitat d'ava furman ena part impurtanta digl provedimaint d'ava a Savognin. Igl zarcladour 2022 è chels indrezs nias inspectos e controllos digl Uffezi cantunal per la siertad da victualias e per la sanadad d'animals digl Grischn. Ord vista dalla construcziun e dalla higiena dattigl basigns d'ager tar enqual indrez. Chegl pertotga surtot las tgombras d'ava Pro digl Sot 1 e 2 scu er la tgombra d'ava collectoura Pro digl Sot ed igl tumbign per redutgier la pressiun Pro digl Sot 1.

Lavours da sanaziun planisadas:

- realisar diversas lavours ve dallas tgombras d'ava Pro digl Sot 1 e 2 tenor igl rapport d'inspecziun digl Uffezi cantunal per la siertad da victualias e per la sanadad d'animals, vot deir isolar igls implants e ramplazzar igls viertgels. Allontanar plantas e tgaglias aint igl sector dalla funtanga e digl conduct d'affluenza;
- metter ord funcziun la tgombra d'ava collectoura existenta Pro digl Sot e metter dus novas lengias anfignen tar igl tumbign per redutgier la pressiun Pro digl Sot 1;
- metter ord funcziun igl tumbign per redutgier la pressiun Pro digl Sot 1 existent e construeir ena nova tgombra d'ava collectoura agl sies li, tgi sa catta er ordvart igl lavinal;
- spazzar igl tumbign da ventilaziun Pro digl Sot 5 e construeir en nov tumbign ordvart igl corp da veias;

Cun las maseiras planisadas pon neir adampleidas las preteisas da qualitat digl Uffezi cantunal per la siertad da victualias e per la sanadad d'animals

Igls costs d'investiziun montan tenor preventiv da +/- 10% a radond CHF 360'000.00.

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza propona alla radunanza communal d'approvar igl credit d'object da CHF 360'000.00 per la sanaziun digl provedimaint d'ava Pro digl Sot a Savognin. La suprastanza communal vign a madem taimp incumbensada cun l'execuziun.

Tractanda 5

Lescha d'alps, pastgiras e prada digl cumegn da Surses

La suprastanza communal recumonda alla radunanza communal d'approvar la lescha d'alps, pastgiras e prada (lescha da prada) digl cumegn da Surses e da la metter an vigour.

Situaziun da partenza

Aint igl contract da fusiun è nia fixo tg'igl cumegn fusiuno vegia d'unifitgier schi spert scu pussebel la sia legislaziun. Anfignen tar l'antrada an vigour correspondentia applitgescha la suprastanza communal cun dretg transitoric las leschas tg'èn anc an vigour per igl territori digls anteriours cumegn.

Ena gronda part dalla legislaziun è neida unifitgeida aint igl frataimp. La lescha d'alps, pastgiras e prada (lescha da prada) digl cumegn da Surses è neida elaborada gio igl 2018/19 e sottamessa alla radunanza communal digls 27 da matg 2019 per l'approvaziun. Cunchegl tgi è neidas fatgas bleras dumondas e propostas da modificaziun, ò la radunanza communal ranviia la fegn finala la lescha alla suprastanza communal cun l'incumbensa da reelaborar igl sboz dalla lescha. Siva tgi la suprastanza communal ò gia fatg la repassada pretandeida dalla lescha da prada è igl sboz da chella lescha nia preschento igl aton passo a caschung d'ena occurrenza d'infurmaziun cun represchentantas e represchentants dall'agricultura. Sessour ègl nia do la pussebladad agls participants ed allas participantas da piglier posiziun tar igl sboz e d'inoltrar giaveischs e propostas. Ainfer igl termin da consultaziun concedia è neidas inoltradas varsaquantas posiziuns. Chellas èn neidas tractadas dalla suprastanza communal e neidas risguardadas per part ainten la lescha da prada.

Igl sboz dalla lescha preschaint corresponda ad ena proposta da cumpromiss tranter igls divers interess dall'agricultura, digl turissem e dalla tgatscha e vign ossa sottamess alla radunanza communal per l'approvaziun.

Intent dalla lescha

La lescha da prada regla la cultivaziun, l'utilisaziun e la protecziun dalla prada, dallas alps e pastgiras communalas e privatas segl territori digl cumegn da Surses.

Antrada an vigour dalla lescha

La lescha da prada vo an vigour - cun resalva dall'approvaziun antras la radunanza communal - per data digl conclus.

Cun l'antrada an vigour da chesta lescha vignan aboleidas las leschas d'alps, pastgiras e prada digls anteriours cumegns da Bivio, Cunter, Marmorera, Mulegns, Riom-Parsonz, Salouf, Savognin, Sur e Tinizong-Rona, scu er tot las determinaziuns tgi stattan an cuntradiziun cun chella.

Tge capeta an cass d'en na?

Per cass tg'igl nov project dalla lescha da prada vign refuso, valan venavant mintgamai las singulas leschas digls anteriours cumegns. La suprastanza communal stuess evaluar igls muteivs per la decisiun negativa e reelaborar la lescha. Tenor igl contract da fusiun stò la legislaziun neir harmonisada schi spert scu pussebel. L'applicaziun dalla legislaziun digls anteriours cumegns è limitada temporarmaintg.

Proposta dalla suprastanza communal:

La suprastanza propona alla radunanza communal d'approvar la lescha d'alps, pastgiras e prada (lescha da prada) digl cumegn da Surses e da la metter an vigour per data digl conclus.

Tractanda 6

Revisiun parziala dalla lescha da votaziuns e d'elecziuns digl cumegn da Surses

La suprastanza communal recumonda d'approvar la revisiun parziala dalla lescha da votaziuns e d'elecziun digl cumegn da Surses e da la metter an vigour per data digl conclus.

Situaziun da partenza

La lescha da votaziuns e d'elecziuns digl cumegn da Surses regla la procedura per elecziuns e votaziuns digl cumegn d'urna. L'experiencescha digls davos onns ò musso tgi stattan angal exact tantas candidatas e tants candidats an elecziun scu tg'è da surdar posts, surtot tar elecziuns complementaras e tar sagonds scrutinis. Per economisar la procedura (simplifitgier la procedura d'elecziun scu necessitad da raschung e d'opportunitad) ò la suprastanza communal decida d'introdueir per tscherts cass «l'elecziun taciturna». Chella midada planisada cun l'introducziun d'elecziuns taciturnas per las autoritads communalas cundiziunescha la revisiun parziala dalla lescha da votaziuns e d'elecziuns digl cumegn da Surses. A chella caschung ins ò er decida, da far diversas adattaziuns e precisaziuns da nateira formala.

Tge signifitgescha «elecziun taciturna»?

D'ena elecziun taciturna vign ruschano schi l'elecziun antras igl pievel ò betg li e la(s) persunga(s) tgi candidescha(n) vala(n) scu eligeida(s) antras la declaraziun uffiziala, percheigl tgi madem bleras u pi pacas persungas vignan proponeidas, tgi chegl tgi on da neir eligeidas. Igl consentimaint supponia dallas votantas e digls votants ramplazza damai la voluntad explicita digls electours e dallas electouras, chegl vot deir elecziuns taciturnas montan ena renuntzga alla veira elecziun antras igl pievel, percheigl tgi las votantas ed igls votants contribueschan betg directamaintg all'elecziun.

Premissas legalas

La dertgira federala parta digl fatg tgi elecziuns taciturnas seian da tolerar per muteivs dalla practicabladad; i na duess neir fatga nigra votaziun all'urna schi na stattan betg a disposiziun - sen fundamaint dalla procedura d'annunztga - daple candidats resp. candidatas tgi chegl tg'è da repartair posts. Las persungas cun dretg da votar duessan pero neir fatgas attentas gio davantor alla pussebladad d'ena tala elecziun, scu er alla necessitad d'inoltrar ainfer igl termin propostas electoralas. Uscheia duess neir opponia agl argumaint menziuno dall'ignoranza pertutgont ena proxima elecziun.

Survista dalla situaziun aint igl Grischun

Ainten la lescha davart igls dretgs politics è neida introduceida l'elecziun taciturna igl 2010 per igls commembers e las commembras dallas dertgiras regiunalas, chegl vot deir la pussebladad è limitada damai sulettamaintg sen la nominaziun da chella dertgira sen camp cantunal. An teoria e practica èn elecziuns taciturnas legalas, sainza basa explicita ainten la constituziun, loancunter dovran ellas - sen camp communal - ena basa ainten ena lescha communal. Per igl noss cumegn pò l'elecziun taciturna neir fixada ainten la lescha da votaziuns e d'elecziuns. Ord chel muteiv duess neir fatga la revisiun parziala preschainta.

Ena survista digls cumegns grischuns tgi canoschan l'elecziun taciturna na para betg d'exister. Tenor l'infurmaziun digl Uffezi da cumegns digl cantun Grischun canoschan surtot cumegns aint igl sid digl Grischun l'elecziun taciturna, uscheia p.ex. Roveredo e San Vittore. Siva da curt ò er igl cumegn da San Murezzan introduia chel instrumaint.

Ponderaziuns dalla suprastanza communal

La regulaziun actuala pretenda tar mintga elecziun d'urna ainten en uffezi (seian chegl elecziuns da renovaziun u elecziuns complementaras) obligatoricamaintg l'appellaziun democratica antras las persungas cun dretg da votar. Cuntrari a chella predomineschan tenor l'ideia dalla suprastanza per tschertas elecziuns d'autoritads igls avantatgs d'ena simpla nominaziun (elecziun taciturna) an cumparaziun cun ena procedura d'elecziun. Surtot tar las constellaziuns suandontas è la suprastanza communal dall'ideia tgi ena tala procedura fetscha senn:

- tar elecziuns complementaras da tot las autoritads (schi egn u er ples commembers resp. commembras sortan durant la perioda d'uffezi e ston neir ramplazzos)
- tar sagonds scrutinis da tot las autoritads

An chel risguard sa basa la suprastanza communal sen la ponderaziun tg'ins pò supponer tgi stettan a disposiziun ples candidats resp. candidatas tgi posts per elecziuns ordinarias (amprem scrutinis). Percheigl duess l'elecziun taciturna betg neir preveida per igl ampren scrutinis.

Cuntign dalla revisiun parziala planisada

Art. 13bis Elecziun taciturna

¹ *Cun excepziun digl mastral e digls ulteriours commembers dalla suprastanza communal è pussebla en'elecziun taciturna per tot las elecziuns tgi on da neir fatgas tenor la constituziun agl cumegn d'urna.*

² *Ella vign applitgeida tar*

1. *sagonds scrutinis e tar*
2. *elecziuns complementaras*

³ *En'elecziun taciturna vign reuscheida, schi*

1. *igl domber digls candidats proponias valevlamaintg surmonta betg igl domber digls posts tgi èn da surdar ed*

2. i dat nignas raschungs d'exclusiun tenor art. 14 dalla constituziun communal tranter singuls candidats proponias per elecziuns tgi on li igl madem mument per la madema autoritad u tranter en candidat proponia ed ena persunga tgi è gio an uffezi.

⁴ Èn tenor alineas 3 cefra 1 proponias pi pacs candidats, tgi chegl tg'èn da surdar posts, ò li sessour en sagond scrutini liber. Eligia è alloura, tgi tgi obtigna las ples vuschs.

⁵ La canzleia communal decide immediatamaintg davart la reuscheida dall'elecziun taciturna e publicitgescha la decisiun aint igl organ da publicaziun digl cumegn.

Avantatgs dalla «elecziun taciturna»

Cun l'elecziun taciturna pon tot igls participos (candidats, parteidas ed uffezis) spargner blers costs e bleras energieas. L'elecziun taciturna geida pero er a cumbatter la lassezza da votar cun evitar scrutinis nunnecessaris per elecziuns incontestadas.

Tge capeta tar en na?

Cun refusar la revisiun parziala dalla lescha da votaziuns e d'elecziuns vala anavant igl prancepi d'elecziuns actual.

Proposta dalla suprastanza communal:

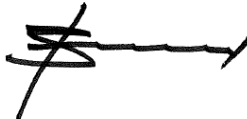
La suprastanza propona alla radunanza communal d'approvar la revisiun parziala dalla lescha da votaziuns e d'elecziuns digl cumegn da Surses e da la metter an vigour per data digl conclus.

Tinizong, igls 13 da zarcladour 2023

Per la suprastanza communal Surses:

Leo Thomann
mastral

Beat Jenal
scrivant da cumegn